

**ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ КОНСТРУЮВАННЯ КОНЦЕПТУ
«ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ» СТУДЕНАМИ «ІННОВАТОРАМИ» ТА
«КОНСЕРВАТОРАМИ»**

Боковець О.І. Порівняльний аналіз конструювання концепту «інноваційний потенціал» студентами «інноваторами» та «консерваторами». Здійснено спробу визначити особливості когнітивного конструювання майбутніми фахівцями концепту «інноваційний потенціал». З'ясовано, що у свідомості студентів технічного профілю концепт «інноваційний потенціал» базується на позитивних асоціативних реакціях. Виявлено, що асоціативне поле у студентів «консерваторів» не повністю відображає істотні ознаки концепту «інноваційний потенціал». Вивчено актуальні смисли, які студенти технічного профілю вкладають у розуміння якостей особистості інноватора. Констатовано, що, у студентів «інноваторів», на відміну від «консерваторів», є чітко сформований образ особистості інноватора.

Ключові слова: особистість, інноваційний потенціал, когнітивний компонент, студент, «інноватор», «консерватор».

Боковець О.И. Сравнительный анализ конструирования концепта «инновационный потенциал» студентами «инноваторами» и «консерваторами». Предпринята попытка определить особенности когнитивного конструирования будущими специалистами концепта «инновационный потенциал». Установлено, что в сознании студентов технического профиля концепт «инновационный потенциал» базируется на положительных ассоциативных реакциях. Выявлено, что ассоциативное поле у студентов «консерваторов» не полностью отражает существенные признаки концепта «инновационный потенциал». Изучено актуальные смыслы, которые студенты технического профиля вкладывают в понимание качеств личности инноватора. Констатировано, что у студентов «инноваторов», в отличие от «консерваторов», четко сформированный образ личности инноватора.

Ключевые слова: личность, инновационный потенциал, когнитивный компонент, студент, «инноватор», «консерватор».

Постановка проблеми. В сучасних мінливих умовах навколишньої дійсності найважливішою якістю особистості є здатність гнучко, швидко та творчо адаптуватися до нових вимог суспільства. Тобто, йдеться про те, що особистість має бути не пасивним, інертним, байдужим спостерігачем, а активним суб'єктом власного життя. Саме інноваційний потенціал особистості, який пов'язують із здатністю генерувати нові ідеї та реалізовувати їх на практиці, забезпечує відкритість новому, готовність до змін і пристосування до нових умов.

Безперечно, заклад вищої освіти є тим місцем, де закладаються передумови інноваційного становлення особистості. Зокрема, вища школа, яка покликана створювати сприятливі умови для розвитку та формування особистості, а також спонукати її до активної суспільно важливо діяльності, водночас впливає й на реалізації потенційних можливостей студента, в тому числі – його інноваційного потенціалу. Загалом, інноваційний потенціал виступає тим підґрунтям, що уможливорює професійну

самореалізацію студентів технічного профілю, націлену на прогрес у галузі науки та техніки.

Зважаючи на вищезазначене, актуальність дослідження інноваційного потенціалу особистості та його відповідних ресурсів є беззаперечною.

Аналіз останніх публікацій. Дослідження інноваційного потенціалу особистості в останні роки значно активізувалося. Серед українських та зарубіжних вчених цією проблемою займалися: Артюхова Т. Ю. [2], Белан М. А. [3], Власенко Ю. О. [4], Горенков Е. М. [5], Михайлова О. Б. [7], Терехова Т. А. [8] та ін. Теоретичний аналіз дозволив з'ясувати, що під інноваційним потенціалом особистості більшість дослідників розуміють сукупність ресурсів, пов'язаних із генеруванням нових форм поведінки, що зумовлюють здатність до здійснення інноваційної діяльності. Однак, варто відмітити, що проблема внутрішніх умов розвитку інноваційного потенціалу особистості студентів технічного закладу вищої освіти, зокрема її когнітивного компоненту, потребує подальшого дослідження.

Формулювання мети і завдань статті. *Мета статті* полягає у визначенні особливостей когнітивного конструювання концепту «інноваційний потенціал особистості» студентами технічного профілю. Мета конкретизувалася через наступні *завдання*: 1) здійснити порівняльний аналіз розуміння сутності поняття «інноваційний потенціал особистості» між студентами «інноваторами» та «консерваторами»; 2) здійснити порівняльний аналіз розуміння якостей, якими повинен володіти інноватор між студентами «інноваторами» та «консерваторами».

Виклад методики і результатів дослідження. Інноваційний потенціал розглядається нами як динамічна інтегративна система зовнішніх і внутрішніх ресурсів, що визначає здатність особистості до створення, освоєння та використання «нового». У попередніх роботах нами виокремлено такі основні емпіричні компоненти інноваційного потенціалу особистості, як: когнітивний, мотиваційний, креативний та регулятивний [1].

Важливим компонентом інноваційного потенціалу особистості є когнітивний. Це система інтелектуально-пізнавальних можливостей психіки людини, яка представлена здатністю пізнавати, сприймати, розуміти, усвідомлювати та перероблювати інформацію. На наш погляд, зміст когнітивного компоненту утворюють, з одного боку – індивідуально набутий досвід особистості, представлений знаннями, уміннями та навичками, а з іншого – індивідуальність перебігу її пізнавальних процесів як логічне усвідомлення послідовності дій з переробки інформації.

Відповідно, під когнітивним компонентом інноваційного потенціалу особистості розуміємо, по-перше, сукупність знань, які розкривають сутність усвідомлення студентами себе як суб'єктів інноваційної діяльності, систему оцінок та ставлень особистості до певних предметів, явищ, подій тощо. Також він характеризується наявністю у особистості переконань та власної думки щодо практичної реалізації власного інноваційного потенціалу.

По-друге, когнітивний компонент інноваційного потенціалу особистості представлений пізнавальними та інтелектуально-логічними операціями. Зокрема, студентський вік характеризується тим, що у процесі навчання професіоналізуються всі психічні процеси. Тому вивчення когнітивного компоненту інноваційного потенціалу особистості передбачає аналіз низки психічних процесів опрацювання інформації,

зокрема суто пізнавальних – відчуття, сприймання та мислення, а також таких наскрізних психічних процесів, як: пам'ять, увага та уява.

Предметом розгляду в даній статті виступає сукупність знань студентів про себе, як про інноваторів, що визначає їх спрямованість та ставлення до практичної реалізації власного інноваційного потенціалу. Зокрема, аналіз результатів когнітивної діяльності студентів відбувається через вивчення концепту «інноваційний потенціал особистості». Варто зазначити, що концепт – це «абстрактна одиниця, що відображає набуті знання, досвід, результати всієї діяльності людини та узагальнюючі відомості про навколишній світ у вигляді певних одиниць» [6, с. 1651]. Зауважимо, що когнітивне конструювання концепту студентами варто розглядати як із ціннісно-образної (емоції, оцінки, ставлення), так і поняттєвої (істотні ознаки певних предметів чи явищ) сторін.

Для дослідження когнітивного компоненту був проведений асоціативний експеримент, який надав, по-перше, зрозуміти як відбувається конструювання концепту «інноваційний потенціал особистості» студентами; по-друге, визначити, які ж актуальні сенси студенти вкладають у розуміння якостей, якими повинен володіти інноватор. Для обробки відповідей студентів на відкриті питання анкети використовувався метод контент-аналізу, який передбачав виділення якісних категорій та їх кількісне узагальнення, а також статистичну обробку даних.

Загалом вибірка складалася із 188 студентів технічного профілю, в основному, чоловічої статі (юнаки – 82,4 %, юнки – 17,6 %), вік яких коливався у межах юнацького періоду (17-19 років).

На початку дослідження першочергова необхідність полягала у визначенні інноваторів серед загальної вибірки студентів на підставі суб'єктивних та об'єктивних критеріїв.

Суб'єктивним критерієм виступала оцінка студентами себе як інноватора. Об'єктивним критерієм слугували високі досягнення в науково-інноваційній діяльності, об'єктивним підтвердженням яких були участь та перемоги у різного роду інноваційних проектах, зокрема, конкурсах технологій «Intel-Техно», «EBES» (Eurasia Business and Economics Society), європейських інженерних змаганнях «European BEST Engineering Competition», хакатонах, тобто змаганнях для студентів у сфері ІТ, зокрема «INT20H» та «Hash Code», студентський олімпіадах із різних предметів та ін.

На основі даних суб'єктивних та об'єктивних критеріїв, представлених у табл. 1, нами було виділено наступні чотири категорії студентів: ті, що вважають себе інноваторами та мають об'єктивні результати – «інноватори»; ті, що вважають себе інноваторами, але не мають результатів – «потенційні інноватори»; ті, що не вважають себе інноваторами, але мають об'єктивні результати – «актуалізовані інноватори»; ті, які не вважають себе інноваторами та не мають результатів – «консерватори» (табл. 1).

Як видно з табл. 1, майже половина студентів технічного профілю – 47,9 % не вважають себе інноваторами та не беруть участі в інноваційних проектах. Дану категорію студентів ми умовно назвали «консерватори», оскільки на запитання «Чи вважаєте Ви себе інноватором?» вони відповідали наступним чином: «надаю перевагу традиційним рішенням проблем», «не можу вийти за певні рамки», «я не використовую кардинального нові підходи», «вважаю себе більш консервативною особистістю, ніж інноваційною», «я – консерватор, мені складно відмовитися від старого на користь нового», «бажаю не створювати нове, а модернізувати», «я ще нічого не зробив, щоб вважати себе

інноватором», «мої новації – це повторення чогось уже існуючого» та ін. Окрім цього, варто навести декілька прикладів того, як студенти відповідають на питання «Чи брали Ви участь у різних інноваційних проектах?»: «ні, тому що не дослідивши щось – не можна зробити нове», «ні, бо ще нічого нового не вигадав», «не маю передових знань та вмінь для цього», «поки що не здобув необхідні навички для розкриття свого потенціалу», «на даний момент нічого нового не зробив, але в майбутньому – можливо», «поки не створив нічого інноваційного», «мало досвіду в тій галузі, яку вивчаю» тощо. Зокрема, такі відповіді свідчать про те, що серед «консерваторів» є й такі студенти, які із набуттям знань, навичок та досвіду можуть перейти й до іншої категорії.

Таблиця 1

Відсотковий розподіл студентів за суб'єктивними та об'єктивними критеріями оцінки інноваційного потенціалу

«Інноватори»	«Потенційні інноватори»	«Актуалізовані інноватори»	«Консерватори»
9 %	25,5 %	17,6 %	47,9 %

Майже чверть студентів технічного профілю (25,5 %) вважають себе інноваторами, але з певних причини не беруть участі в різних інноваційних проектах, не займали призові місця («потенційні інноватори»). Зокрема, серед причин можна навести: «із-за відсутності досвіду», «не займаюся цим, бо лінь», «знаходжуся в стані пошуку» тощо. Окрім цього, на запитання «Чи берете Ви участь в інноваційних проектах?» студенти відповідають: «ні, але хочу спробувати», «поки що ні», «планую в майбутньому», «ще не брав участі», «на даний момент участі не беру» та ін. Дані відповіді свідчать про те, що, з однієї сторони, у студентів є бажання, але, з іншої, немає прояву активності та готовності до участі у різного роду інноваційних проектах.

Близько 17,6 % студентів технічного профілю беруть участь в інноваційних проектах та займали призові місця, але з певних причин не вважають себе інноваторами («актуалізовані інноватори»). Констатовано наступні суб'єктивні причини оцінки того, чому студенти не вважають себе інноваторами: «мені не вистачає знань», «на даний момент не вважаю себе інноватором, бо нічого суттєвого не зробив», «я вважаю, що для повного розкриття себе, людині необхідні певні внутрішні умови», «не вважаю, тому що не маю достатніх знань у конкретній діяльності» та ін. Наведені приклади свідчать про те, що студенти розуміють, що для повноцінної реалізації себе як інноватора, окрім знань, потрібна ще й певна сукупність внутрішніх умов, а саме інтелектуальних, афективних та вольових ресурсів.

І, нарешті, всього 9 % студентів вважають себе інноватором, беруть участь в інноваційних проектах та займали призові місця. Наведемо декілька відповідей того, чому студенти вважають себе інноваторами: «люблю все нове», «намагаюся відкривати для себе нові шляхи розвитку», «подобається придумувати щось нове», «полюбляю створювати для себе певні корисні прилади», «вважаю себе інноватором через притаманний мені спосіб мислення та підхід до вирішення проблеми», «в мене є ціль створення чогось нового і я до неї йду», «часто приходять ідеї для вдосконалення

речей», «намагаюся знайти своє рішення проблеми, незважаючи на вже існуючі», «цікавлюся вирішенням певних задач, шукаючи нові підходи до їх розв'язку», «завжди готовий ризикувати, пробувати щось нове» та ін. Цілком очевидно, що у студентів «інноваторів» домінує спрямованість на реалізацію себе в інноваційній діяльності.

Отож, загальну вибірку студентів ми розділили на дві основні частини – «консерватори» (47,9 %) та «інноватори» (52,1 %), яка, в свою чергу, включає групи «інноваторів», «потенційних інноваторів», а також «актуалізованих інноваторів». Відтепер можемо переходити до аналізу розуміння сутності поняття «інноваційний потенціал особистості» студентами «інноваторами» та «консерваторами».

Перш ніж відповісти на запитання «Як Ви розумієте словосполучення «інноваційний потенціал особистості»?», студентам пропонувалося дібрати до нього синоніми-асоціації. Варто зазначити, що загальна кількість отриманих асоціацій – 57. У результаті обробки анкет на словосполучення «інноваційний потенціал особистості» визначені асоціації, які найбільше зустрічаються: творчість – 24 (13,5 %), креативність – 20 (11,2 %), винахідливість – 19 (10,7 %), новаторство – 10 (5,6 %), інноваційність – 7 (3,9 %), перспективність – 7 (3,9 %), прогресивність – 6 (3,4 %), розвиток – 6 (3,4 %), можливості – 6 (3,4 %), відкритість до нового – 5 (2,8 %), прагнення до нового – 5 (2,8 %), талант – 5 (2,8 %), відкриття – 5 (2,8 %), самовдосконалення – 4 (2,2 %), рішучість до змін – 4 (2,2 %), новий підхід – 4 (2,2 %), гнучкість мислення – 3 (1,7 %), зміни – 3 (1,7 %), амбіційність – 3 (1,7 %), тяга до пізнання нових речей – 2 (1,1 %), лідерство – 2 (1,1 %), впевненість – 2 (1,1 %), цілеспрямованість – 2 (1,1 %), праця – 2 (1,1 %), генерування та ідейна генерація – 2 (1,1 %), модерновість – 2 (1,1 %), нестандартність – 2 (1,1 %), розвинений потенціал – 2 (1,1 %), втілення творчих думок – 2 (1,1 %). Поодинокі (по 0,6 %) зустрічалися й такі асоціації: далекоглядність, еволюція, інновація, неординарність, інноваційна енергія, новизна, нововведення, майбутнє та ін. Варто зазначити, що в даному переліку асоціацій не зустрічаються негативні реакції, а лише – позитивні та нейтральні (наприклад, амбіційність чи зміни). Тобто, з цього випливає, що у свідомості студентів технічного профілю концепт «інноваційний потенціал особистості» асоціюється позитивно.

Відтепер, більш детально зупинимося на поняттєвій стороні конструювання концепту «інноваційний потенціал особистості» студентами «інноваторами» (табл. 2). Зауважимо, що весь масив асоціацій студентів на слово-стимул «інноваційний потенціал особистості» було розподілено на десять категорій, враховуючи їх семантичне значення, а також частоту згадувань.

Як бачимо з табл. 2, переважна більшість студентів-інноваторів (61,4 %) пояснює словосполучення «інноваційний потенціал особистості» крізь категорію «здатність» генерувати ідеї та мислити креативно. Окрім цього, «потенційні інноватори» розкривають сутність даного поняття як можливість створювати щось інноваційне, відкривати та вдосконалювати самого себе у інноваційній галузі, а «актуалізовані інноватори» – як вміння вирішувати проблеми по-новому, вивчати та застосовувати щось нове.

Таблиця 2

**Розуміння сутності інноваційного потенціалу особистості
студентами-інноваторами**

Категорії ІПО	Інноватори (%)			Серед. значення (%)
	«Іннова-тори»	«Потенційні інноватори»	«Актуалізова-ні інноватори»	
Здатність	85 %	44,4 %	54,8 %	61,4 %
Можливість	5 %	17,8 %	9,7 %	10,8 %
Вміння	0 %	4,4 %	19,4 %	7,9 %
Спроможність	0 %	2,2 %	16,1 %	6,1 %
Схильність	0 %	13,4 %	0 %	4,5 %
Самовдосконалення	0 %	8,9 %	0 %	3 %
Прагнення	0 %	6,7 %	0 %	2,2 %
Готовність	5 %	0 %	0 %	1,7 %
Ресурси	5 %	0 %	0 %	1,7 %
Якість особистості	0 %	2,2 %	0 %	0,7 %

Логіка нашого дослідження потребує здійснення порівняльного аналізу розуміння сутності поняття «інноваційний потенціал особистості» між студентами «інноваторами» та «консерваторами» (табл. 3).

Таблиця 3

**Порівняльний аналіз розуміння сутності інноваційного потенціалу особистості
між студентами «інноваторами» та «консерваторами»**

Категорії ІПО	«Інноватори» (%)	«Консерватори» (%)
Здатність	61,4 %	68,2 %
Можливість	10,8 %	3,4 %
Вміння	7,9 %	2,3 %
Спроможність	6,1 %	1,1 %
Схильність	4,5 %	2,3 %
Самовдосконалення	3 %	1,1 %
Прагнення	2,2 %	3,4 %
Готовність	1,7 %	1,1 %
Ресурси	1,7 %	5,7 %
Якість особистості	0,7 %	5,7 %
Енергія	0 %	1,1 %
Бажання	0 %	2,3 %
Змога	0 %	1,1 %
Талант	0 %	1,1 %

Як видно з табл. 3, «консерватори» продукували більшу кількість асоціацій на слово-стимул «інноваційний потенціал особистості». Водночас категорія «здатність» займає першу позицію, як у «інноваторів» (61,4 %), так і «консерваторів» (68,2 %). Це є свідченням того, що переважна більшість студентів технічного профілю, інноваційний потенціал розуміють як здатність особистості до створення або запровадження чогось нового та корисного, здатність вирішувати питання по-новому. Решта досліджуваних

розглядає інноваційний потенціал особистості крізь призму наступних категорій: можливість, вміння, спроможність, схильність, прагнення, самовдосконалення, готовність, ресурси та якість особистості. Наведемо декілька прикладів конструювання концепту «інноваційний потенціал особистості»: категорія «спроможність» вживається в сенсі «вдосконалення, оновлення та створення нового продукту» («інноватори») та в сенсі – «змінювати реальність» («консерваторми»); категорія «вміння» вживається в значенні «виходити за рамки загальноприйнятого» («інноватори») та в значенні – «переконати людей іти за собою» («консерваторми»); категорія «схильність» вживається в сенсі «продукування нових ідей» («інноватори») та в сенсі – «до творчості» («консерваторми») тощо. Окрім цього, у семантичному змісті до словосполучення «інноваційний потенціал особистості» «консерватори» вживаються ще й такі категорії, як: «бажання створювати щось нове», «змогу до інновацій», «готовність до нового» та «талант, ще не розритий людиною».

Отже, порівняльний контент-аналіз надав змогу констатувати той факт, що розуміння сутності поняття «інноваційний потенціал особистості» між студентами «інноваторами» та «консерваторами» багато в чому співпадає. Однак, варто зазначити, що асоціативне поле у студентів «консерваторів» ширше, ніж у «інноваторів», але воно не повністю відображає істотні ознаки інноваційного потенціалу особистості. Спільними найбільш суттєвими його ознаками, які виділяють і «інноватори», і «консерватори» є: створення, використання та запровадження чогось нового, корисного та цінного для розвитку суспільства, а також сприйняття та розуміння нових ідей чи речей.

Наступне завдання полягало у аналізі ціннісно-образної сторони конструювання концепту «інноваційний потенціал» – визначенні якостей, якими, на думку студентів технічного профілю, повинен володіти інноватор. З цією метою було розроблено список якостей, які респондентам пропонувалося проранжувати по мірі їх притаманності особистості інноватора (1 – найбільш значуща якість, 20 – найменш значуща якість). Варто відмітити, що цей список був розроблений нами на основі первинного збору даних під час пілотажного дослідження.

Аналіз результатів опитування студентів «інноваторів» технічного профілю дозволив визначити та проранжувати найбільш важливі, на їхню точку зору, якості особистості інноватора (табл. 4).

Спираючись на дані, представлені у табл. 4, можемо констатувати, що «інноватори», «потенційні інноватори» та «актуалізовані інноватори» виділили як спільні, так і відмінні якості. Зокрема, всіма студентами були виокремлені такі якості, як: креативність, вмотивованість, цілеспрямованість та працьовитість. Відмінності полягають в наступному: «інноватори», до цього переліку, додають високий рівень інтелекту, інноваційність та творчість; «потенційні інноватори» – «високий рівень інтелекту, інноваційність, відкритість до нового та відповідальність»; «актуалізовані інноватори» – відкритість до нового та впевненість. Цікавим є той факт, що студенти, які реалізують себе в інноваційних проектах, але не вважають себе інноваторами, до основних якостей відносять впевненість в собі, а студенти, які вважають себе інноваторами, але не реалізували себе в інноваційних проектах – відповідальність. Це є свідченням того, що у цих студентів є наявні знання та досвід у інноваційній діяльності.

В загальному, можемо констатувати, що переважна більшість студентів «інноваторів» до найбільш значущих якостей особистості інноватора відносить:

креативність (12,8 %), цілеспрямованість (9,6 %), вмотивованість (7,9 %), високий рівень інтелекту (7,6 %), працьовитість (7,3 %), інноваційність (6,5 %) та відкритість до нового (6,1 %). Ці дані підтверджують те, що ті студенти, які вже перебувають на шляху розвитку свого інноваційного потенціалу, розуміють, що для його повноцінної реалізації, потрібно бути, насамперед, мотивованим та цілеспрямованим, креативним та творчим, а також інноваційно-інтелектуальним.

Таблиця 4

Якості особистості інноватора в розумінні студентів «інноваторів»

Якості особистості інноватора	Інноватори (%)			Серед. значення (%)
	«Інноватори»	«Актуалізовані інноватори»	«Потенційні інноватори»	
Креативність	14,6 %	12,7 %	11 %	12,8 %
Цілеспрямованість	10,7 %	9,1 %	9 %	9,6 %
Вмотивованість	10,7 %	7,9 %	5,1 %	7,9 %
Високий рівень інтелекту	10,7 %	5,5 %	6,7 %	7,6 %
Працьовитість	8 %	7,3 %	6,7 %	7,3 %
Інноваційність	8 %	4,8 %	6,7 %	6,5 %
Відкритість до нового	5,3 %	7,3 %	5,7 %	6,1 %
Творчість	6,6 %	4,8 %	4,3 %	5,2 %
Впевненість	1,3 %	6,7 %	4,8 %	4,3 %
Готовність ризикувати	2,7 %	5,5 %	4,3 %	4,2 %
Зацікавленість	2,7 %	4,8 %	3,8 %	3,8 %
Наполегливість	4 %	3 %	4,3 %	3,8 %
Сила волі	2,7 %	3 %	4,3 %	3,3 %
Відповідальність	2,7 %	1,8 %	5,1 %	3,2 %
Рішучість	2,7 %	3,6 %	2,9 %	3 %
Сміливість	1,3 %	5,5 %	2,4 %	3 %
Незалежність	2,7 %	1,2 %	3,8 %	2,6 %
Лідерські якості	1,3 %	1,2 %	4,3 %	2,3 %
Активність	1,3 %	4,3 %	1 %	2,2 %
Комунікабельність	0 %	0 %	3,8 %	1,3 %

Логіка нашого дослідження потребує з'ясування того, чи є певні розбіжності між «інноваторами» та «консерваторами» в розумінні того, які якості повинні бути притаманні особистості інноватора (табл. 5).

Спираючись на дані, представлені у табл. 5, можемо констатувати, що в «інноваторів» є чітко сформований образ особистості інноватора, який включає сім основних якостей, натомість, «консерваторами» виділено аж дванадцять. Це свідчить про те, що студенти-консерватори, не мають достатньо певних знань та досвіду щодо специфіки діяльності інноватора. Однак, спільними основними якостями, є: креативність, цілеспрямованість, вмотивованість, працьовитість, високий рівень інтелекту та відкритість до нового. Розбіжності полягають в наступному: «інноватори» до основних якостей ще додають інноваційність (6,5 %), а «консерватори» – впевненість (6,6 %), зацікавленість (6,6 %), готовність ризикувати (5,8 %), рішучість (5,1 %), творчість (4,9 %) та наполегливість (4,9 %).

Порівняльний аналіз визначення якостей особистості інноватора між студентами «інноваторами» та «консерваторами»

Якість	«Інноватори» (%)	«Консерватори» (%)
Креативність	12,8 %	10,6 %
Цілеспрямованість	9,6 %	10,6 %
Вмотивованість	7,9 %	5,1 %
Високий рівень інтелекту	7,6 %	5,3 %
Працьовитість	7,3 %	6,6 %
Інноваційність	6,5 %	3,5 %
Відкритість до нового	6,1 %	5,8 %
Творчість	5,2 %	4,9 %
Впевненість	4,3 %	6,6 %
Готовність ризикувати	4,2 %	5,8 %
Зацікавленість	3,8 %	6,6 %
Наполегливість	3,8 %	4,9 %
Сила волі	3,3 %	3 %
Відповідальність	3,2 %	2,3 %
Рішучість	3 %	5,1 %
Сміливість	3 %	3 %
Незалежність	2,6 %	3 %
Лідерські якості	2,3 %	2,5 %
Активність	2,2 %	3 %
Комунікабельність	1,3 %	1,8 %

Окрім ранжування якостей із запропонованого переліку, в студентів також була можливість зазначати ті якості, які, на їх думку, є досить важливими, але не включені в цей перелік. В результаті студентами було запропоновано 38 якостей. Зокрема, незламність (10,3 %), критичне мислення (10,3 %), хитрість (7,7 %), стресостійкість (7,7 %), підтримка з боку близьких (5,1 %), сучасність (5,1 %), обізнаність людини (5,1 %), азартність (5,1 %) та антиципація (5,1 %). Решта (38,5 %) студентів одиночно додає ще такі якості, як: вміння переконувати, амбіційність, довіра до своєї команди та ін.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Порівняльний аналіз конструювання концепту «інноваційний потенціал» студентами «інноваторами» та «консерваторами» здійснювався як із поняттєвої, так і з ціннісно-образної сторін. Зокрема, з поняттєвої сторони, відмічаємо, що розуміння сутності поняття «інноваційний потенціал особистості» між студентами «інноваторами» та «консерваторами» багато в чому співпадає. Однак, варто зазначити, що асоціативне поле у студентів «консерваторів» ширше, ніж у «інноваторів», але воно не повністю відображає істотні ознаки інноваційного потенціалу особистості. Спільними найбільш суттєвими його ознаками, які виділяють і «інноватори», і «консерватори» є: створення, використання та запровадження чогось нового, корисного та цінного для розвитку суспільства, а також сприйняття та розуміння нових ідей чи речей.

З ціннісно-образної сторони конструювання студентами концепту «інноваційний потенціал», констатуємо, що у свідомості студентів технічного профілю концепт

«інноваційний потенціал особистості» базується на позитивних асоціативних реакціях. На відміну від «консерваторів», у «інноваторів» є чітко сформований образ особистості інноватора, який представлений такими основними якостями, як: креативність, цілеспрямованість, вмотивованість, працьовитість, високий рівень інтелекту, відкритість до нового та інноваційність. Окрім цього, в розумінні «консерваторів», інноватор – це ще й впевнена та наполеглива, зацікавлена та рішуча, творча особистість, що готова ризикувати. На відміну від «інноваторів», у «консерваторів» недостатньо знань та досвіду для участі в різного роду інноваційних проектах, а також відсутня активність, готовність та спрямованість.

Перспективи подальших досліджень полягають у з'ясуванні способів фіксації й оцінки сформованості інноваційного потенціалу студентів технічного профілю.

Список використаних джерел

1. Volianniuk N., Bokovets O. Psychological structure of innovative potential of a personality. *Science and Education*. 2017. Issue 1. P. 9-15.
2. Артюхова Т. Ю. Возможности развития инновационного потенциала студентов в условиях университета. *Теория и практика современной науки*. 2016. № 12-2. С. 623-628.
3. Белан М. А. Смысловое наполнение инновационного потенциала личности. *Психология в экономике и управлении*. 2015. № 1. С. 36-42.
4. Власенко Ю. О. Психологічний аналіз інноваційного потенціалу особистості: автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.01 / Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. Одеса, 2003. 19 с.
5. Горенков Е. М. Изучение инновационного потенциала студентов многоуровневого высшего образования. *Наука и школа*. 2012. № 1. С. 11-15.
6. Митяева А. П. Ассоциативный эксперимент как способ конструирования концепта «бизнес». *Молодой учёный*. 2015. № 11 (91). С. 1651-1653.
7. Михайлова О. Б. Психологическое сопровождение развития инновационного потенциала личности в высшей школе. *Вестник высшей школы «Alma Mater»*. 2012. № 10. С. 43-52.
8. Терехова Т. А., Белан М. А. Структурно-уровневая модель инновационного потенциала личности. *Baikal Research Journal*. 2016. Т. 7, № 2. URL: <http://eizvestia.isea.ru/reader/article.aspx?id=20687>.

References transliterated

1. Volianniuk, N. & Bokovets, O. (2017). Psychological structure of innovative potential of a personality. *Science and Education*, 1, 9-15 [in English].
2. Artjuhova, T. Ju. (2016). Vozmozhnosti razvitiya innovacionnogo potenciala studentov v uslovijah universiteta [Opportunities for the development of innovative capacity of students in the university]. *Teorija i praktika sovremennoj nauki – Theory and practice of modern science*, 12-2, 623-628 [in Russian].
3. Belan, M. A. (2015). Smihslivoe napolnenie innovacionnogo potenciala lichnosti [The semantic content of the innovation potential of the individual]. *Psihologiya v ekonomike i upravlenii – Psychology in Economics and Management*, 1, 36-42 [in Russian].

4. Vlasenko, Yu. O. (2003). *Psyhlohichnyi analiz innovatsiinoho potentsialu osobystosti* [Psychological analysis of the potential of innovations]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Odesa [In Ukrainian].
5. Gorenkov, E. M. (2012). *Izuchenie innovacionnogo potentsiala studentov mnogourovnevoogo vysshego obrazovaniya* [Studying of innovative potential of students of multilevel higher education]. *Nauka i shkola – Science and School*, 1, 11-15 [in Russian].
6. Mitjaeva, A. P. (2015). *Associativnyj jeksperiment kak sposob konstruirovaniya koncepta «biznes»*. [Associative experiment as a way of constructing the concept of «business»]. *Molodoj uchjonyj – Young Scientist*, 11 (91), 1651-1653 [in Russian].
7. Mihajlova, O. B. (2012). *Psihologicheskoe soprovozhdenie razvitija innovacionnogo potentsiala lichnosti v vysshej shkole* [Psychological support of the development of the innovative potential of the individual in higher education]. *Vestnik vysshej shkoly – Bulletin of High School*, 10, 43-52 [in Russian].
9. Terekhova, T. A. (2016). *Strukturno-urovnevaya modelj innovacionnogo potentsiala lichnosti* [Structural-level model of the innovative potential of the individual]. *Baikal Research Journal*, 2. Retrieved from <http://eizvestia.isea.ru/reader/article.aspx?id=20687> [in Russian].

Bkovets O.I. Comparative analysis of the designing of the concept of "innovative potential" by students "innovators" and "conservatives". The article deals with the problem of the cognitive designing of the concept of "innovative potential of personality" by students of technical profile. It is revealed that in the minds of students the concept of "innovative potential" is based on positive associative reactions. It is revealed that the associative field in the students of "conservatives" does not fully reflect the essential features of the concept of "innovative potential of personality". Unlike the students of "innovators", "conservatives" lack knowledge and experience to participate in various types of innovation projects, as well as lack of activity, readiness and orientation. It is established that the overwhelming majority of the students surveyed highlights the following most significant features of the innovative potential of the individual: creation, use and introduction of something new, useful and valuable for the development of society, perception and understanding of new ideas or things. The following associations of students have been established to this concept: creativity, ingenuity, innovation, perspective, progress and progressiveness, development, etc. It is stated that the students of "innovators", in contrast to the "conservatives", have a well-formed image of the personality of the innovator. It is stated that students attribute to the most significant qualities of an innovator's personality: creativity, purposefulness, motivation, high level of intelligence, diligence, innovation and openness to new ones.

Keywords: personality, innovative potential, cognitive component, student, "innovator", "conservative".